1

Mima ʹamakim (Fundertifenish) / From the Depths / Z głębokości / Ausdertiefe /
H. Leyvick /

ממעמקים
ה. לייוויק

Mima’amakim –
A vort aza.
A vort aza:
Fundertifenish.
Vos meynstu mit zikh
Fundertifenish?
Vos bataytstu far mir
Fundertifenish?
Far vos yogstu mikh,
Far vos farfolgstu mikh
Fun kindheyt on,
Fun kheyder on,
Fun vayse khtsos-nekht on –
Fundertifenish?

Mima’amakim –
Ikh ruf tsu dir
Fundertifenish;
Ikh bet tsu dir,
Ikh shtrek mayne hent tsu dir
Fundertifenish;
Ikh vil zayn derkont tsu dir,
Ikh vil zayn noent tsu dir,
Ikh vil dikh onrirn,
Ikh vil dergreykhn dikh,
Ikh vil zikh oyfheybn tsu dir –
Fundertifenish.

Mima’amakim –
Vos far a klang bistu?
Vos trogstu mit zikh –
Fundertifenish?
Vos farmogstu in zikh –
Fundertifenish?
Zogst es eyn mol –
Zog es nokh a mol,
Zing es nokh a mol
Un take nokh a mol:
Mi-
ma-
a-
ma-
kim.

Vemens geshrey iz dos?
Ver fargeyt zikh azoy?
Vemens gezang aza –
Fundertifenish?
Zogst es eyn mol –
Zog es nokh a mol –
Un take nokh a mol:
Fun-
der-
ti-
fe-
nish.

ממעמקים –
וואָס פֿאַר אַ קלאַנג ביסטו?
וואָס טראָגסטו מיט זיך –
פֿונדערטיפֿעניש?
וואָס פֿאַרמאָגסטו אין זיך –
פֿונדערטיפֿעניש?
זאָגסט עס איינמאָל –
זאָג עס נאָך אַמאָל,
זינג עס נאָך אַמאָל
און טאַקע נאָכאַמאָל:
מי–
מאַ–
אַ–
מאַ–
קים–

וועמענס געשריי איז דאָס?
ווער פֿאַרגייט זיך אַזוי?
וועמענס געזאַנג אַזאַ –
פֿונדערטיפֿעניש?
זאָגסט עס איין מאָל –
זאָג עס נאָך אַ מאָל –
פֿון–
דער־
טי־
פֿע־
ניש.

ממעמקים –
אַ וואָרט אַזאַ.
אַ וואָרט אַזאַ:
פֿונדערטיפֿעניש.
וואָס מיינסטו מיט זיך
פֿונדערטיפֿעניש?
וואָס באַטייַטסטו פֿאַר מיר
פֿונדערטיפֿעניש?
פֿאַר וואָס יאָגסטו מיך,
פֿאַרוואָס פֿאַרפֿאָלגסטו מיך
פֿון קינדהייט אָן,
פֿון חדר אָן,
פֿון ווייַסע חצות־נעכט אָן –
פֿונדערטיפֿעניש?

ממעמקים –
איך רוף צו דיר
פֿונדערטיפֿעניש;
איך בעט צו דיר,
איך שטרעק מייַנע הענט צו דיר
פֿונדערטיפֿעניש;
איך וויל זייַן דערקאָנט צו דיר,
איך וויל זייַן נאָענט צו דיר,
איך וויל דיך אָנרירן,
איך וויל דערגרייכן דיך,
איך וויל זיך אויפֿהייבן צו דיר –
פֿונדערטיפֿעניש.

Mimaamakim -
What a word.
What a word:
From the depths,
What do you mean
From the depths?
What sign is it for me
From the depths?
Why have you been chasing me,
Why have you been following me
Since my childhood time,
Since my kheyder time,
Since midnight prayers in white -
From the depths?

Mimaamakim –
I’m calling you
From the depths;
I’m praying to you,
Extending my hands to you
From the depths;
I want to be known to you,
I want to be close to you,
I want to touch you,
I want to reach you,
I want to rise to you –
From the depths.

Mimaamakim -
What sound are you?
What do you bring with you –
From the depths?
What do you hold in yourself –
From the depths?
Say it once –
Say it once again,
Sing it once again
And repeat once again:
Mi-
ma-
a-
ma-
kim.

Whose is this scream?
Who passes away like that?
Whose singing is this –
From the depths?
You say it once -
Say it once again
And repeat once again:
Fun-
der-
ti-
fe-
nish.

Mima'amakim -
Co to jest za fraza.
Co to jest za fraza:
Z głębokości?
Co dla mnie oznacza
Z głębokości?
Co myśl ta wyraża
Z głębokości?
Dlaczego mnie ścigasz,
Dlaczego mnie tropisz
Od kołyski niemal,
Od ławki w chederze,
Wśród lamentów nocnych -
Z głębokości?

Mima'amakim -
To do ciebie wołam
Z głębokości;
Do ciebie się modlę
I dłonie wyciągam
Z głębokości.
Chcę być obok ciebie,
Byś poznał me imię,
Chcę cię dotknąć,
Chcę dosięgnąć ,
Wznieść się na wyżynę
Z głębokości.

Mima'amakim -
Jakim dźwiękiem jesteś?
Co z sobą przynosisz
Z głębokości?
Chcę zmierzyć twą głębię,
Powtórz więc raz jeszcze
I zaśpiewaj mi:
Mi-
ma-
a-
ma-
kim.

Czyje to wołanie?
Czyje przemijanie?
Czyj to śpiew dochodzi
Z głębokości?
Mów to -
Kilka razy powiedz -
I raz jeszcze powtórz mi:
Fun-
der-
ti-
fe-
nish.

Mima'amakim –
Solch ein Wort.
Solch ein Wort:
Ausdertiefe.
Was meinst du damit
Ausdertiefe?
Was bedeutest du für mich
Ausdertiefe?
Weshalb jagst du mich,
Weshalb verfolgst du mich
Seit der Kindheit,
Seit dem Cheder,
Seit den weißen Mitternächten –
Ausdertiefe?

Mima'amakim –
Ich rufe dich
Ausdertiefe;
Ich bete zu dir,
Ich strecke meine Hände nach dir
Ausdertiefe;
Ich möchte dich kennen,
Ich möchte dir nahe sein,
Ich möchte dich berühren,
Ich möchte dich erreichen,
Ich möchte mich emporheben zu dir –
Ausdertiefe.

Mima'amakim –
Was für ein Klang bist du?
Was trägst du mit dir –
Ausdertiefe?
Was birgst du alles in dir –
Ausdertiefe?
Sage es einmal –
Sage es nocheinmal,
Singe es nocheinmal
Und wahrlich nocheinmal:
Mi-
ma-
a-
ma-
kim.

Wessen Geschrei ist das?
Wer legt da so los?
Wessen Gesang ist das –
Ausdertiefe?
Sage es einmal –
Sage es nocheinmal –
Und wahrlich nocheinmal:
Aus-
der-
tie-
fe.

2 Blayb gezunt mir, kroke! / Farewell, Cracow! / Żegnaj mi, Krakowie! / Bleib mir gesund, Krakau! / Mordechai Gebirtig /

ב בלײַב געזונט מיר, קראָקע!
מרדכי געבירטיג

Blayb gezunt mir, kroke!
Blayb-zhe mir gezunt.
S'vart di fur geshpant shoyn far mayn hoyz,
S'traybt der vilder soyne
Vi m'traybt a hunt,
Mit akhzoriyes mikh fun dir aroys.

Blayb gezunt mir, kroke!
Ikh ze zikh efsher haynt
S'letste mol mit alts vos lib iz mir,
Oyf mayn mames keyver
S'harts zikh oysgeveynt,
Shver geven dos sheydn zikh mit ir.

Oysgeveynt di oygn
Biz der letster trer,
Banetst mit zey dem tatns kaltn shteyn...
Kh'hob dem zeydns keyver
Nisht gefunen mer,
Es muz shoyn zamd fun zayn matseyve zayn...

Blayb gezunt mir, kroke!
Heylik iz dayn erd,
Tate-mame ruen dokh in ir.
Lebn zey tsu lign
Iz mir nisht bashert,
S'vart a keyver ergets vayt oyf mir...

בלײַב געזונט מיר, קראָקע!
בלײַב־זשע מיר געזונט.
ס׳וואַרט די פֿור געשפּאַנט שוין פֿאַר מײַן הויז,
ס׳טרײַבט דער ווילדער שׂונא
ווי מ׳טרײַבט אַ הונט,
מיט אכזריות מיך פֿון דיר אַרויס.

בלײַב געזונט מיר, קראָקע!
איך זע זיך אפֿשר הײַנט
ס׳לעצטע מאָל מיט אַלץ וואָס ליב איז מיר,
אויף מײַן מאַמעס קבֿר
ס׳האַרץ זיך אויסגעוויינט,
שווער געווען דאָס שיידן זיך מיט איר.

אויסגעוויינט די אויגן
ביז דער לעצטער טרער,
באַנעצט מיט זיי דעם טאַטנס קאַלטן שטיין...
כ׳האָב דעם זיידנס קבֿר
נישט געפֿונען מער,
עס מוז שוין זאַמד פֿון זײַן מצבֿה זײַן...

בלײַב געזונט מיר, קראָקע!
הייליק איז דײַן ערד,
טאַטע־מאַמע רוּען דאָך אין איר.
לעבן זיי צו ליגן
איז מיר נישט באַשערט,
ס׳וואַרט אַ קבֿר ערגעץ ווײַט אויף מיר...

Farewell, my dear Cracow!
Farewell!
The wagon waits outside my home,
The savage foe drives me away,
Like a stray dog,
Mercilessly into the biting cold.

Farewell, Cracow!
Perhaps tonight's the last time
That I see the loved ones.
At my mother's grave,
I prayed and felt my heart bleed.
It's hard to leave her, so suddenly.

I've got no more tears to shed.
The last one fell
On my father's cold tombstone...
My grandfather's stone -
I couldn't find it any more -
It must've turned to dust long before...

Farewell, Cracow!
Holy is your ground.
It's my parents' last resting place,
But it won't be mine!
I'm not to be buried next to them,
A grave waits for me far away...

Żegnaj mi, Krakowie,
Bywajże mi zdrów,
Pod mym domem furka czeka już.
Tu z mojego miasta
Gnają mnie jak psa.
Jakże pusta dziś uliczka ma!

Żegnaj mi, Krakowie,
To już ostatnie dni,
Już ostatnia noc, ostatnie drzwi.
Na mej matki grobie
Płaczą moje łzy,
Niech tam sobie mama mocno śpi.

Serce już rozdałem
Do samego dna,
Mój tata tylko zimny kamień ma.
A gdzie groby dziadków?
Piach rozsypał je,
Piach otulił te mogiłki dwie.

Żegnaj mi, Krakowie,
Święta ziemia twa,
Moi ukochani w tobie śpią.
A ja sam już nie wiem
Dokąd los mnie gna,
Gdzie mogiłka, gdzie mój kraj, gdzie ja.

Bleib mir gesund, Krakau!
Bleib mir doch gesund!
Der Wagen wartet schon angespannt vor meinem Haus,
Es treibt mich der wilde Feind –
Wie man einen Hund vertreibt –
Mit Grausamkeit aus dir hinaus.

Bleib mir gesund, Krakau!
Ich sehe vielleicht heute
Zum letzten Mal alles, was mir lieb ist.
Am Grab meiner Mutter
Weinte ich mir das Herz aus,
Schwer war die Trennung von ihr.

Ich weinte meine Augen
Bis zur letzten Träne aus,
Benetzte mit ihnen des Vaters kalten Stein...
Des Großvaters Grab habe ich
Nicht mehr gefunden,
Es muss schon Sand aus seinem Grabstein geworden sein...

Bleib mir gesund, Krakau!
Heilig ist deine Erde,
Ruhen doch die Eltern in ihr.
Neben ihnen zu liegen
Ist mir nicht bestimmt,
Irgendwo weit fort wartet ein Grab auf mich...

3 Epitaf / Epitaph / Epitafium / Epitaph /

Itzik Manger /

ג עפּיטאַף

איציק מאַנגער

Do ligt di troyerike mide nakhtigal
Tsum ershnt mol in an eygn bet.
Der shnayder-gezeln brodyage un poet,
Der oyf tomid farshtumter lider-kval.

Rayst nisht di kropeve fun dem keyver oys,
Un shart nisht vinter-tsayt avek dem shney
Dem shlofer untn tut mer gornisht vey,
Er lebt besholem mitn vorem un der moyz.

Varft nisht keyn blumen oyf dem bergl erd,
Farikht nisht vos der shturem-vint tseshtert,
Fartraybt nisht di sove fun matseyve-shteyn.

Lozt zhumen arum im dos flaterl, di bin, di flig,
Lozt pashen nisht geshtert dem kabren's tsig,
Un im aleyn, lozt im zayn aleyn.

דאָ ליגט די טרויעריקע מידע נאַכטיגאַל
צום ערשטן מאָל אין אַן אייגן בעט.
דער שנײַדער־געזעלן בראָדיאַגע און פּאָעט,
דער אויף תּמיד פֿאַרשטומטער לידער־קוואַל.

רײַסט נישט די קראָפּעווע פֿון דעם קבֿר אויס,
און שאַרט נישט ווינטער־צײַט אַוועק דעם שניי
דעם שלאָפֿער אונטן טוט מער גאָרנישט וויי,
ער לעבט בשלום מיטן וואָרעם און דער מויז.

וואַרפֿט נישט קיין בלומען אויף דעם בערגל ערד,
פֿאַריכט נישט וואָס דער שטורעם־ווינט צעשטערט,
פֿאַרטרײַבט נישט די סאָווע פֿון מצבֿה־שטיין.

לאָזט זשומען אַרום אים דאָס פֿלאַטערל, די בין, די פֿליג,
לאָזט פּאַשען נישט געשטערט דעם קבֿרנ׳ס ציג
און אים אַליין, לאָזט אים זײַן אַליין.

Here lies the sad and weary nightingale,
For the first time, in his own bed.
An eternal wanderer and all tailors' poet,
A source of songs that'll be forever drained.

Don't pull weeds from the grave,
Don't clear it of snow in winter.
The one down there doesn't feel pain,
He lives in peace with mice and worms.

Don't throw flowers on the heap of dust.
Don't repair what a wild storm crushed.
Let a stray owl sit on the mound.

Let butterflies, bees and flies buzz,
Let the gravedigger's goat nibble at the grass,
Leave the one down there in peace at last!

Tu leży słowik smutny i strudzony,
Który się łóżka własnego doczekał,
Wieczny włóczęga i krawców poeta,
Strumień poezji do dna wysuszony.

Leżącemu tutaj nie trzeba niczego,
Niech chwasty się bujnie na grobie rozplenią,
A śniegi w zaspę to miejsce zamienią,
Kret mu kompanem, a robak kolegą.

Nie rzucajcie kwiatów na moje mieszkanie,
Co wiatr powywracał, niech takim zostanie,
I pozwólcie gniazdo w nim założyć sowie.

Niech cmentarna koza trawę tu połyka,
Ważek, much, komarów niech brzęczy muzyka,
Zostawcie w spokoju śpiącego w tym grobie.

Hier liegt die traurig müde Nachtigall
Zum ersten Mal in einem eignen Bett.
Der Schneidergeselle, Vagabund und Poet,
Der auf ewig verstummte Lieder-Quell.

Reißt von dem Grabe nicht das Unkraut aus
Und scharrt zur Winterszeit nicht weg den Schnee,
Dem Schläfer drunten tut schon nichts mehr weh,
Er lebt in Frieden mit dem Wurme und der Maus.

Werft keine Blumen auf das Häufchen Erd',
Stellt nicht wieder her, was der Sturmwind zerstört,
Vertreibt die Eule nicht vom Leichenstein.

Lasst herumsummen den Schmetterling, die Biene und Fliege,
Stört beim Grasen nicht des Totengräbers Ziege,
Und ihn selber, lasst ihn alleine sein.

Hinter di forhangen / Behind the Curtains / Za kurtyną / Hinter den Vorhängen /

Abraham Sutzkever /

הינטער די פֿאָרהאַנגען

אבֿרהם סוצקעווער

Shtilkeyt, bays zikh op dayn shtume tsung un ver antshvign,
Lign iz dayn kinigraykh un du aleyn bist lign:
Ranglenish fun mentsh un tayvl heyst bay dir idilie,
Vemen s'iz a velt fargangen tsolstu op a lilie.

Ruik iz der yam, zayn otem shtayft di brust fun zegl,
Hinter tsiter-tsarter shalve - hayfish. Khaye. Negl.
S'lakht der toyznt-oygiker in shpigl fun a khvalie –
Shtilkeyt, vemen vilstu narn? Entfer, shtume lyalye.

Hinter dayne forhangen fun luft un bloy un eter
Shushken zikh di morgns vi shekspirishe farreter.
Zoln shrayen shotns oyf a shvartsn loshn. Zoln
Peygern di zingfeygl bay fentster fun shpitoln.

Veln mentshn zikh dervartn oyf dayn gnod, oyf besers?
Ofn iz mayn khavers layb, in layb marshirn mesers.
Vayse fayln kobre-sam iz in shpitol zayn moltsayt,
Nakhtik ayz fun fayer durkhgelekhert – zayn shpitoltsayt.

Shleyer zikh in zibn volkns, tunkl oder bliaske,
Zol atsind mayn shlaydershteyn tseshplitern dayn maske.
Vemen vilstu narn, iber vemes payn zikh klign?
Shtilkeyt, bays zikh op dayn shtume tsung un ver antshvign.

שטילקייט, בײַס זיך אָפּ דײַן שטומע צונג און ווער אַנטשוויגן,
ליגן איז דײַן קיניגרײַך און דו אַליין ביסט ליגן:
ראַנגלעניש פֿון מענטש און טײַוול הייסט בײַ דיר אידיליע,
וועמען ס'איז אַ וועלט פֿאַרגאַנגען צאָלסטו אָפּ אַ ליליע.

רויִק איז דער ים, זײַן אָטעם שטײַפֿט די ברוסט פֿון זעגל,
הינטער ציטער־צאַרטער שלווה – הײַפֿיש. חיה. נעגל.
ס'לאַכט דער טויזנט־אויגיקער אין שפּיגל פֿון אַ כוואַליע –
שטילקייט, וועמען ווילסטו נאַרן? ענטפֿער, שטומע ליאַליע.

הינטער דײַנע פֿאָרהאַנגען פֿון לופֿט און בלוי און עטער
שושקען זיך די מאָרגנס ווי שעקספּירישע פֿאַררעטער.
זאָלן שרײַען שאָטנס אויף אַ שוואַרצן לשון. זאָלן
פּייגערן די זינגפֿייגל בײַ פֿענסטער פֿון שפּיטאָלן.

וועלן מענטשן זיך דערוואַרטן אויף דײַן גנאָד, אויף בעסערס?
אָפֿן איז מײַן חבֿרס לײַב, אין לײַב מאַרשירן מעסערס.
ווײַסע פֿײַלן קאָברע־סם איז אין שפּיטאָל זײַן מאָלצײַט,
נאַכטיק אײַז פֿון פֿײַער דורכגעלעכערט – זײַן שפּיטאָלצײַט.

שלייער זיך אין זיבן וואָלקנס, טונקל אָדער בליאַסקע,
זאָל אַצינד מײַן שלײַדערשטיין צעשפּליטערן דײַן מאַסקע.
וועמען ווילסטו נאַרן, איבער וועמעס פּײַן זיך קליגן?
שטילקייט, בײַס זיך אָפּ דײַן שטומע צונג און ווער אַנטשוויגן.

Silence, bite off your dumb tongue, and be quiet,
A lie is your realm, and you're a lie yourself:
By you a man's struggle with the devil is rapture,
You give a lily to those who have passed away.

The sea is calm, its breath fills the sail of cloth.
Behind the tickling tender calm - sharks. Beasts. Claws.
The one-thousand-eyed laughs in the wave mirror -
Silence, who are you fooling? Answer, you dumb doll.

Behind your curtains of air, blue sky and ether -
Mornings whisper like traitors in Shakespeare's plays.
Let shadows scream with their black tongues. Let
Nightingales die at the hospital window panes.

Will people wait long for your mercy, better luck?
My friend's body lies open, with knives marching inside.
White arrows of cobra's venom are his nurture in hospital,
Nocturnal ice riddled by fire – his hospital time.

Hide yourself behind seven clouds – dark or pale,
Let now my sling shatter your false attire.
Whose agony do you rack your brains over?
Silence, bite off your dumb tongue and keep quiet.

Ciszo, odgryź sobie język niemy i na wieczność zamilcz,
Kłamstwo twym królestwem i kłamstwem się karmisz:
Bój człowieka z diabłem nazywasz idyllą
Tego, kto ze świata schodzi, wynagradzasz lilią.

Wiatr napina lekko żagle, spokojne jest morze,
Lecz w tej złudnej ciszy bestia ma swe łoże.
Tysiączębny rekin uśmiecha się z fali -
Ciszo, lalko niema, kogo chcesz omamić?

Za twoją kurtyną z błękitu, z eteru,
Jak w tragedii Szekspira, szepcze zdrajców wielu.
Niechaj cienie zaczną czarną mową krzyczeć
Niech słowiki kłamcy wyzdychają wszystkie.

Czy okażesz nam swą łaskę, czy się lepsza staniesz?
Mój przyjaciel zastrzyk jadu dostał na śniadanie.
Tu, w szpitalu w jego ciele noże maszerują głodne,
Jego czas to czarny lód podziurawiony ogniem.

Schowaj się za siódmą chmurą, za mrokiem, za blaskiem,
A i tak roztrzaskam procą twą kamienną maskę.
Z kogo sobie durnia robisz, czyj krzyk bólu dławisz?
Ciszo, odgryź sobie język niemy i na wieczność zamilcz.

Stille, beiß dir deine stumme Zunge ab und verstumme,
Lüge ist dein Königreich und du selbst bist Lüge:
Kampf zwischen Mensch und Teufel nennst du Idylle,
Wem eine Welt dahingeschwunden ist, bezahlst du es mit einer Lilie.

Ruhig ist das Meer, sein Atem lässt die Brust des Segels erstarren,
Unter zitter-zarter Heiterkeit – Haifische. Bestie. Nägel.
Es lacht der Tausendäugige im Spiegel einer Welle –
Stille, wen willst du täuschen? Antworte, stummes Dummchen.

Hinter deinen Vorhängen aus Luft und Blau und Äther
Flüstern miteinand' die Morgen wie shakespearesche Verräter.
Schatten schreien mit einer schwarzen Sprache. Es krepieren
Die Singvögel an den Fenstern von Spitälern.

Werden Menschen auf deine Gnade warten, auf Besseres?
Offen ist meines Freundes Leib, und durch den Leib marschieren Messer.
Weiße Pfeile mit Kobra-Gift sind im Spital seine Mahlzeit,
Nacht-Eis, von Feuer durchlöchert – seine Spitalszeit.

Verschleiere dich mit sieben Wolken, dunklen oder strahlenden,
Möge ich jetzt mit meiner Steinschleuder deine Maske zersplittern!
Wen willst du täuschen, über wessen Leid dir den Kopf zermartern?
Stille, beiß dir deine stumme Zunge ab und verstumme.

5 Ayn un oys / Inside Out / Kładka / Ein und aus / Peretz Markish /

Der tog vert klener vos a mol, der himl falt,
Di zun fargeyt un zi dermont, az s'iz nit fri shoyn;
Ikh gey nokh alts in dir arum, vi in a vald,
Vu – ayn un oys – farplontert iz, farkisheft.

Dernebn iz dayn harts, ikh her es, vi a kval
Fun zikh aleyn, nor kh'veys nit vi azoy tsu im genenen;
Ikh gey nokh alts in dir arum, vi in a vald,
Vu ikh bin keyn mol nit geven nokh...

Di shotns grisn zikh. Es git mikh yeder a farhalt.
Dem veg farshtraykhn zey. Der veg zol zikh nit onzen;
Ikh gey nokh alts in dir arum, vi in a vald,
Vos mer ikh gey, alts mer ikh blondzhe...

Fun yedes oyg in harts dikh ikh bahalt
Un ze nit, vi mit zikh aleyn dem veg tsu dir farshtel ikh;
Ikh gey nokh alts in dir arum, vi in a vald
Un yedn oygnblik di trit mayne kh'farshneler.

Der tog fargeyt. Der tog iz oys shoyn bald...
Iz vos, az oys? Iz vos, az nakht? Iz vos, az khoyshekh?
Ikh gey nokh alts in dir arum, vi in a vald
Un tret, vi s'ershte mol, a shtegl tsu dir oys zikh!

ה אײַן און אויס
פּרץ מאַרקיש

דער טאָג ווערט קלענער וואָס אַ מאָל, דער הימל פֿאַלט,
די זון פֿאַרגייט און זי דערמאָנט, אַז ס׳איז ניט פֿרי שוין;
איך גיי נאָך אַלץ אין דיר אַרום, ווי אין אַ וואַלד,
ווו – אײַן און אויס – פֿאַרפּלאָנטערט איז, פֿאַרכּישופֿט.

דערנעבן איז דײַן האַרץ, איך הער עס, ווי אַ קוואַל
פֿון זיך אַליין, נאָר כ׳ווייס ניט ווי אַזוי צו אים גענענען;
איך גיי נאָך אַלץ אין דיר אַרום, ווי אין אַ וואַלד,
ווו איך בין קיין מאָל ניט געווען נאָך...

די שאָטנס גריסן זיך. עס גיט מיך יעדער אַ פֿאַרהאַלט.
דעם וועג פֿאַרשטרײַכן זיי. דער וועג זאָל זיך ניט אָנזען;
איך גיי נאָך אַלץ אין דיר אַרום, ווי אין אַ וואַלד,
וואָס מער איך גיי, אַלץ מער איך בלאָנדזשע...

פֿון יעדעס אויג אין האַרץ דיך איך באַהאַלט
און זע ניט, ווי מיט זיך אַליין דעם וועג צו דיר פֿאַרשטעל איך;
איך גיי נאָך אַלץ אין דיר אַרום, ווי אין אַ וואַלד
און יעדן אויגנבליק די טריט מײַנע כ׳פֿאַרשנעלער.

דער טאָג פֿאַרגייט. דער טאָג איז אויס שוין באַלד...
איז וואָס, אַז אויס? איז וואָס, אַז נאַכט? איז וואָס, אַז חושך?
איך גיי נאָך אַלץ אין דיר אַרום, ווי אין אַ וואַלד
און טרעט, ווי ס׳ערשטע מאָל, אַ שטעגל צו דיר אויס זיך!

The day's shrinking, the sun's fading away,
The glow of the sky says it's getting late,
And I'm still wandering in you, like in a forest,
Where's the way in and way out? I'm perplexed.

Your heart's beating beside me, like a source
Of myself, only I don't know which way to go,
I'm still wandering in you, like in a grove,
Where I have never been before...

Frolicking shadows are beckoning me to rest,
Crossing out the paths, hiding them in the murk,
I'm still wandering in you like in a forest,
The farther I move, the more I loose my way ...

I hide you away from the eyes in my heart,
I can't see because I'm standing in my own way,
I'm still wandering in you like in a thick forest,
And every moment I'm quickening my pace.

The day is passing away. It'll soon end...
So what if it's the end? If it's the dark? The night?
I'm still wandering in you like in a dense forest,
Treading a path to you like I did the first time.

Zmrok ciężką kurtyną powoli opada,
Późno już i dnia znowu za mało;
Po lesie twej duszy zagubiony chadzam,
Kładki utraconej do ciebie szukając.

Słyszę twoje serce, co jak źródło bije
Spod tego samego co moje kamienia;
Jak tam dotrzeć, nie wiem, nigdy tu nie byłem
Idę więc po śladach milczącego cienia.

Cieni rzucasz wiele, każdy z nich mnie zwodzi.
Ścieżki spod nóg kradną, wabią na bezdroża,
Przestawiają znaki, pragną mi przeszkodzić,
Bym szukając ciebie, donikąd podążał.

Przed spojrzeniem innych w sercu cię ukrywam,
Będąc w nim zamknięta, z oczu moich znikasz;
W ciemnym lesie klucząc, imię twe przyzywam
I przyspieszam kroku, kiedy się odzywasz.

Dzień się szybko kończy, zaraz noc nastanie,
Ale ja nie przerwę mego wędrowania.
Do twej duszy kładkę staram się odnaleźć,
Jak za pierwszym razem, gdy tak blisko stałaś.

Der Tag wird immer weniger, der Himmel sinkt.
Die Sonne geht unter und erinnert daran, dass es nicht mehr früh ist.
Ich gehe noch immer in dir herum wie in einem Wald,
In dem es – ein und aus – verworren ist und verzaubert.

Daneben ist dein Herz, ich höre es wie einen Quell
Aus mir selbst, doch ich weiß nicht, wie zu ihm zu gelangen.
Ich gehe noch immer in dir herum wie in einem Wald,
In dem ich noch nie gewesen bin...

Die Schatten grüßen einander. Es hält mich jeder auf.
Den Weg löschen sie aus. Der Weg soll unsichtbar sein.
Ich gehe noch immer in dir herum wie in einem Wald,
Je mehr ich gehe, umso mehr verirre ich mich.

Ich verberge dich vor jedem Auge im Herzen
Und sehe nicht, wie ich mit mir selbst den Weg zu dir verstelle.
Ich gehe noch immer in dir herum wie in einem Wald,
Und jeden Augenblick beschleunige ich meine Schritte.

Der Tag vergeht. Der Tag ist bald zu Ende...
Was soll's, dass das Ende ist? Was soll's, dass es Nacht ist?
Was soll's, dass Finsternis herrscht?
Ich gehe immer noch in dir herum wie in einem Wald
Und trete mir wie das erste Mal zu dir einen Weg aus.

6 Toyte goyes / Dead Women in Greatcoats / Martwe kobiety w szynelach / Tote Christinnen / Itzik Fefer /

טויטע גויעם
איציק פֿעפֿער

Toyte goyes in shineln,
Oygn groye, shtiker ayz,
Oyf di heldzer – nit keyn kreln,
Shnirlekh layz.

Nit dervart zikh oyf keyn tsugn
Toyte goyes in shineln
On farnakhtn, on fartogn
Oysgevalgerte bay shveln.

Groye rusishe vokzaln
In a vinter in a heln,
Klumkes, zeklekh, peklekh, shpaln,
Toyte goyes in shineln.

On farnakhtn, on fartogn
Oysgevalgerte bay shveln,
Nit dervart zikh oyf keyn tsugn
Toyte goyes in shineln.

טויטע גויעם אין שינעלן,
אויגן גרויע, שטיקער אײַז,
אויף די העלדזער – ניט קיין קרעלן,
שנירלעך לײַז.

ניט דערוואַרט זיך אויף קיין צוגן
טויטע גויעם אין שינעלן,
אָן פֿאַרנאַכטן, אָן פֿאַרטאָגן
אויסגעוואַלגערטע בײַ שוועלן.

גרויע רוסישע וואָקזאַלן
אין אַ ווינטער אין אַ העלן,
קלומקעס, זעקלעך, פּעקלעך, שפּאַלן,
טויטע גויעם אין שינעלן.

אָן פֿאַרנאַכטן, אָן פֿאַרטאָגן
אויסגעוואַלגערטע בײַ שוועלן,
ניט דערוואַרט זיך אויף קיין צוגן
טויטע גויעם אין שינעלן.

Dead women in greatcoats,
Their big eyes like icy balls,
On their necks – lice in a row,
Instead of sparkling diamonds.

They aren't awaiting a train,
Women in greatcoats, dead,
Without dawns, with no sunsets,
They're lying spread on wet stairs.

Gray Russian railway stations
Platforms covered with snow,
Sacks, railway beams, torn clothes,
Dead women in greatcoats.

Without dawns, with no sunsets,
They're lying spread on wet stairs,
Aren't awaiting a train,
Women in greatcoats, dead.

Martwe kobiety w szynelach,
Ich oczy – lodu kryształy,
Na szyi kolia ze wszy
Zamiast sznura korali.

Już nie czekają na pociąg
W szynelach martwe kobiety,
Leżą na mokrych schodach
Niczym zdeptane gazety.

Ponure rosyjskie dworce,
Perony w zimowych bielach,
Worki, śmieci, podkłady
I martwe kobiety w szynelach.

Leżą na brudnych schodach
Niczym zdeptane gazety,
Już nie czekają na pociąg
W szynelach martwe kobiety.

Tote Christinnen in Mänteln,
Graue Augen, Eisstücke,
Um die Hälser – keine Korallen,
Schnüre von Läusen.

Die Züge nicht mehr erwartet.
Tote Christinnen in Mänteln.
Ohne Abenddämmerungen, ohne Morgengrauen,
Hingestreut bei den Schwellen.

Graue russische Bahnhöfe
In einem hellen Winter,
Bündel, Säcke, Päckchen, Eisenbahnschwellen.
Tote Christinnen in Mänteln.

Ohne Abenddämmerungen, ohne Morgengrauen –
Hingestreut bei den Schwellen,
Die Züge nicht mehr erwartet,
Tote Christinnen in Mänteln.

7 Fun beyde ekn velt / From Both Ends of the World / Z odległych krańców globu / An beiden Enden der Welt / Abraham Sutzkever /

ז פֿון ביידע עקן וועלט
אַבֿרהם סוצקעווער

Fun beyde ekn velt
Mir shoydern un gafn:
Tsvey shpiglen bloy fun kelt
Un hafn kegn hafn.

A shvebele, nit mer,
Genug du zolst a rib ton –
Un s'vet zikh trer-in-trer
Meshuge a farlib ton.

Tsefaln zikh baym tsund
Vet altsding mit anander.
Azoy in eyn sekund
A tsirk es falt funander.

Nor tsufil hostu lib
Dayn libshaft, zolst derlangen
Di shvebele a rib,
Un oys. Un alts fargangen.

Un ikh aleyn dershtik
Mayn tsung fun kine, tomer
Dertseylt zi fun mayn glik,
Un oys. Du bist nito mer.

Fun beyde ekn velt
Eyn got hot undz bashafn:
Tsvey shpiglen bloy fun kelt
Un hafn kegn hafn.

פֿון ביידע עקן וועלט
מיר שוידערן און גאַפֿן:
צוויי שפּיגלען בלוי פֿון קעלט
און האַפֿן קעגן האַפֿן.

אַ שוועבעלע, ניט מער,
גענוג דו זאָלסט אַ ריב טאָן –
און ס׳וועט זיך טרער־אין־טרער
משוגע אַ פֿאַרליב טאָן.

צעפֿאַלן זיך בייַם צונד
וועט אַלצדינג מיט אַנאַנדער.
אַזוי אין איין סעקונד
אַ צירק עס פֿאַלט פֿונאַנדער.

נאָר צופֿיל האָסטו ליב
דייַן ליבשאַפֿט, זאָלסט דערלאַנגען
די שוועבעלע אַ ריב,
און אויס. און אַלץ פֿאַרגאַנגען.

און איך אַליין דערשטיק
מייַן צונג פֿון קינאה, טאָמער
דערציילט זי פֿון מייַן גליק,
און אויס. דו ביסט ניטאָ מער.

פֿון ביידע עקן וועלט
איין גאָט האָט אונדז באַשאַפֿן:
צוויי שפּיגלען בלוי פֿון קעלט
און האַפֿן קעגן האַפֿן.

From both ends of the world
We tremble and stare:
Two mirrors blue with cold,
A port facing a port.

A match, nothing more,
Just one stroke -
And a teardrop will fall
Madly in love with a teardrop.

With a spark, everything will fall
One upon another.
Just like a circus will fold
In a split of a second.

Only, you're too fond
Of your loving, just attempt
To strike the match.
That's it. And everything is gone.

And I will swallow my tongue,
Out of envy, when it talks
About my delight.
It's over. You're here no more.

From both ends of the world,
Made by one God:
Two mirrors blue with cold,
A port facing a port.

Z odległych krańców globu
Gapimy się zadziwieni -
Dwa lustra niebieskie od chłodu,
Ziemia naprzeciw ziemi.

Wystarczy zapałka mała.
Jeśli nią raz tylko draśniesz,
To łza do łzy zapała
Miłością, która nie zgaśnie.

Od iskry tej wszystko się wali
I wszystko się rozpada
Jak domek z karcianej talii,
Co od dmuchnięcia się składa.

Za bardzo kochasz swą miłość,
By iskrę z zapałki wykrzesać.
Dlatego się wszystko skończyło,
Dlatego ciebie tu nie ma.

Połknę swój język z zawiści,
Gdy znowu zacznie opowieść
O moim szczęściu w miłości.
Nic nie ma. Wszystko skończone.

W odległych krańcach globu
Przez Boga postawieni -
Dwa lustra niebieskie od chłodu,
Ziemia naprzeciw ziemi.

An beiden Enden der Welt
Schaudern wir und gaffen:
Zwei Spiegel, blau vor Kälte,
Und Hafen gegen Hafen.

Ein Streichholz und nicht mehr,
Genug, dass du es anreibst –
Worauf es Träne in Träne
Verrückt in Liebe entflammt.

Bei der Entzündung wird
Alles zusammen zerfallen.
So fällt in einer Sekunde
Ein Zirkus auseinander.

Wenn du aber deine Liebe
Zuviel liebst, dann reibe
Das Zündholz einmal an –
Und aus! Alles ist vergangen.

Und ich selbst ersticke
Meine Zunge vor Neid, falls
Sie von meinem Glück erzählt –
Und aus! Es gibt dich nicht mehr,

An beiden Enden der Welt
Hat uns ein Gott erschaffen:
Zwei Spiegel, blau vor Kälte,
Und Hafen gegen Hafen.

8 Notes shloflid / Note´s Lullaby / Kołysanka Notego / Notes Schlaflied /

Itzik Manger /

נטע'ס שלאָפֿליד

איציק מאַנגער

Ikh zing mir aleyn a shloflid:
„Shlof, shlof, du eynzamer man,
Dayn goyrl hot dikh bagrobn
In vaytn uzbekistan."

Der vint vigt shtil dayn keyver:
„Shlof note, shlof liu liu.
Mit tsugemakhte oygn
Vert likhtiker, loyter di ru.

Her dos royshn fun vild-groz
Fun di vilde blumen in feld.
Un tsorn nisht vos dayn keyver
Hot far dir di shtern farshtelt.

Di shtern, di zilber-mamzeyrim
Hobn milionen opgenart,
Vos hobn mit gloybike oygn
Oyf meshiakh ben dovid gevart.

Her dos geshrey fun di shparbers
Vos fliglen iber der erd
Mit sharfe blutike shnoblen.
S'iz gornisht far zey farvert.

To dank der erd vos bahalt dikh
In ir tifn getrayen shoys –
Zi hot dir geshtelt a matseyve:
A zunblum un a royz.

Di matseyve vet blien un vianen,
Un vet blien fun dos nay –
Der oktober vet zi farleshn
Un ontsindn vet zi der may.

Un efsher vet nokh dayn bruder
Farvoglen aher zayne trit,
Un avekleygn oyf dayn keyver
Dayn kholem – an eybik lid." (...)

Ikh zing mir aleyn dos shloflid:
„Shlof, shlof, du eynzamer man,
Dayn goyrl hot dikh bagrobn
In vaytn uzbekistan."

איך זינג מיר אַליין אַ שלאָפֿליד:
„שלאָף, שלאָף, דו איינזאַמער מאַן,
דײַן גורל האָט דיך באַגראָבן
אין ווײַטן אוזבעקיסטאַן".

דער ווינט וויגט שטיל דײַן קבֿר:
„שלאָף נטע, שלאָף ליו ליו.
מיט צוגעמאַכטע אויגן
ווערט ליכטיקער, לויטער די רו.

הער דאָס רוישן פֿון ווילד־גראָז
פֿון די ווילדע בלומען אין פֿעלד.
און צאָרן נישט וואָס דײַן קבֿר
האָט פֿאַר דיר די שטערן פֿאַרשטעלט.

די שטערן, די זילבער־ממזרים,
האָבן מיליאָנען אָפּגענאַרט,
וואָס האָבן מיט גלויביקע אויגן
אויף משיח בן דוד געוואַרט.

הער דאָס געשריי פֿון די שפּאַרבערס
וואָס פֿליגלען איבער דער ערד
מיט שאַרפֿע בלוטיקע שנאָבלען.
ס'איז גאָרנישט פֿאַר זיי פֿאַרווערט.

טאָ דאַנק דער ערד וואָס באַהאַלט דיך
אין איר טיפֿן געטרײַען שויס –
זי האָט דיר געשטעלט אַ מצבֿה:
אַ זונבלום און אַ רויז.

די מצבֿה וועט בליען און וויאַנען,
און וועט בליען פֿון דאָס נײַ –
דער אָקטאָבער וועט זי פֿאַרלעשן
און אָנצינדן וועט זי דער מאַי.

און אפֿשר וועט נאָך דײַן ברודער
פֿאַרוואָגלען אַהער זײַנע טריט,
און אַוועקלייגן אויף דײַן קבֿר
דײַן חלום – אַן אייביק ליד". (...)

איך זינג מיר אַליין דאָס שלאָפֿליד:
"שלאָף, שלאָף, דו איינזאַמער מאַן,
דײַן גורל האָט דיך באַגראָבן
אין ווײַטן אוזבעקיסטאַן".

I'm singing a lullaby to myself:
"Hush, hush, you lonely man,
Your fate buried you alive
In distant Uzbekistan."

The wind quietly rocks your grave:
"Sleep, Note! Hush, hush.
When you close your eyes,
You'll get luminously calm.

Listen to the swoosh of wild grass,
Hear the cornflowers quietly sigh.
Don't get annoyed by your stone,
Hiding the stars from your eyes.

Those stars are silvery rogues -
They deceived millions of those,
Who were faithfully looking for
The Messiah, David's successor.

Listen to the squeaks of vultures
As they circle above the earth!
With their sharp, bloody beaks,
They are unstoppable beasts.

So, be glad that Earth let you
Rest in her deep safe womb –
And she devised your tomb:
Sunflowers wet with dew.

The tomb will bloom and wither,
And flourish again -
October will blow it away,
And it will light up in May.

And maybe your brother as well
Will follow his steps to your grave,
To adorn it with a wreath
Of your dream – an eternal hymn." (...)

I'm singing this lullaby to myself:
"Hush, hush, you lonely man,
Your fate buried you alive
In distant Uzbekistan."

Tę kołysankę sam sobie nucę:
Zaśnij już, zaśnij na wieki,
Los cię żywcem pogrzebał
W Uzbekistanie dalekim.

Wiatr niech kołysze cię w grobie,
Zaśnij już Note: lu-li-la...
A kiedy zamkniesz swe oczy,
Piękniejszy się stanie świat.

Posłuchaj szumu traw dzikich
I westchnień maku polnego
I nie bądź zły, że twój kamień
Zasłonił gwiaździste niebo.

Te gwiazdy to srebrne bękarty
Miliony zwieść im się dały,
Wierząc, że z jednej z nich zstąpi
Mesjasz w swym płaszczu wspaniałym.

Wsłuchaj się w szczurzy pisk sępów
Krążących tutaj nad tobą,
Nie ma takiej padliny,
Co umknie ich wstrętnym dziobom.

Więc dziękuj ziemi, że kryje
Głęboko cię w swoim łonie,
Ze słonecznika i róży
Uwiła ci żywy nagrobek.

Nagrobek będzie zakwitał
I wiądł co roku na przemian,
Chłodem go uśpi październik,
Rozbudzi maj do kwitnienia.

Może twój brat tu się zjawi
Gdy los go w te strony rzuci,
I widząc słonecznik i różę,
Twoją piosenkę zanuci. (...)

Tę kołysankę sam sobie nucę:
Zaśnij już, zaśnij na wieki,
Los cię żywcem pogrzebał
W Uzbekistanie dalekim.

Ich singe mir alleine ein Schlaflied:
“Schlafe, schlafe, du einsamer Mann,
Dein Schicksal hat dich begraben
Im fernen Usbekistan.”

Der Wind wiegt still dein Grab:
“Schlafe, Note, schlafe, ei-lu-lu.
Mit geschlossenen Augen
Wird heller und reiner die Ruh’.

Höre das Rauschen der wilden Kräuter,
Der wilden Blumen im Feld.
Und sei nicht zornig, dass dir dein Grab
Die Sterne verstellt.

Die Sterne, die Silber-Bastarde,
Haben Millionen getäuscht,
Die mit gläubigen Augen
Auf den Messias-ben-David gewartet haben.

Höre das Geschrei der Sperber,
Die über die Erde flattern
Mit scharfen, blutigen Schnäbeln.
Ihnen ist nichts verboten!

Sei also der Erde dankbar, die dich verbirgt
In ihrem tiefen, treuen Schoß –
Sie hat dir ein Grabmal aufgestellt:
Eine Sonnenblume und eine Rose.

Das Grabmal wird blühen und verwelken,
Und wird von Neuem aufblühen –
Der Oktober wird es auslöschen
Und der Mai wird es entzünden.

Und vielleicht wird es noch deinen Bruder
Auf seinen Wanderungen hierher verschlagen,
Und er wird hinlegen auf dein Grab
Deinen Traum – ein ewiges Lied.” (...)

Ich singe mir selbst das Schlaflied:
“Schlafe, schlafe, du einsamer Mann,
Dein Schicksal hat dich begraben
Im fernen Usbekistan.”

9

Epitaf / Epitaph / Epitafium / Epitaph /

Anna Margolin /

עפּיטאַף

אַננאַ מאַרגאָלין

Dertseyl es im: zi hot fargebn
Zikh nit gekent ir troyerik gemit,
Iz zi gegangen durkhn lebn
Mit zikh antshuldiknde trit.

Dertseyl, az zi hot bizn toyt
Geshitst getray mit hoyle hent
Dos fayer, vos iz ir geven fartroyt
Un in eygenem fayer gebrent.

Un vi in shoen fun ibermut
Hot zi mit got zikh shver gevert,
Vi tif gezungen hot dos blut,
Vi tsvergn hobn zi tseshtert.

דערצייל עס אים: זי האָט פֿאַרגעבן
זיך ניט געקענט איר טרויעריק געמיט,
איז זי געגאַנגען דורכן לעבן
מיט זיך אַנטשולדיקנדע טריט.

דערצייל, אַז זי האָט ביזן טויט
געשיצט געטריַ מיט הוילע הענט
דאָס פֿיַער, וואָס איז איר געווען פֿאַרטרויט
און אין אייגענעם פֿיַער געברענט.

און ווי אין שעהען פֿון איבערמוט
האָט זי מיט גאָט זיך שווער געווערט,
ווי טיף געזונגען האָט דאָס בלוט,
ווי צווערגן האָבן זי צעשטערט.

Tell him that she couldn't forgive
Herself her sadness,
She kept walking through the world
Apologizing with her every step.

Tell him that with her bare hands
She faithfully embraced
Fire, which was so dear to her
Until she burnt down in her own flame.

Go on talking about the euphoric time
When she struggled with God,
About blood that sang so loud in her veins,
And the dwarfs that destroyed her.

Powiedz mu, że nie wybaczy sobie
Smutku, co okrył twarz cieniem,
Oraz że wciąż przepraszała
Każdego za swe istnienie.

Powiedz, że w chwili ostatniej
Chroniła rękoma obiema
Ognia, co wszystkim był dla niej,
I że w tym ogniu spłonęła.

I że w porywie śmiałości
Zawzięcie z Bogiem walczyła,
Że krew jej śpiewała z radości,
A ludzka małość zniszczyła.

Erzähl' es ihm: Sie konnte sich nie vergeben
Ihr trauriges Gemüt,
Sie ging durch das Leben
Mit sich entschuldigenden Schritten.

Erzähle, dass sie bis zum Tod
Getreu beschützte mit bloßen Händen
Das Feuer, das ihr vertraut war,
Und dass sie selbst in jenem Feuer brannte.

Und wie sie sich in Stunden des Übermuts
Heftig gegen Gott gewehrt hat,
Wie tief in ihr das Blut gesungen hat,
Wie sie Zwerge zerstört haben.

10 Bay der libes-sude / At the Feast of Love / Na uczcie miłości / Beim Liebesfestmahl / David Kenigsberg /

בײַ דער ליבעס־סעודה
דוד קעניגסבערג

Bay der libes-sude vest
Du mayn harts dokh zayn tsuletst!
Orem vestu dortn zitsn
Fremd tsu di geputste gest.

Un dayn teyl vet men dir gebn,
Shlekhtn vayn un karge kest.
Vos-zhe hengstu on der libe
Mer vi ale hertser fest?

בײַ דער ליבעס־סעודה וועסט
דו מײַן האַרץ דאָך זײַן צולעצט!
אָרעם וועסטו דאָרטן זיצן
פֿרעמד צו די געפּוצטע געסט.

און דײַן טײל וועט מען דיר געבן,
שלעכטן ווײַן און קאַרגע קעסט.
וואָס־זשע הענגסטו אָן דער ליבע
מער ווי אַלע הערצער פֿעסט?

At the feast of love, my heart,
You will surely be at last.
Miserable, you'll be sitting there,
Alien, against the well-washed guys.

And you'll be given your part,
A modest treat, nasty wine,
Why are you still attached to love
More than any other heart?

Dadzą ci ostatnie miejsce,
Moje biedne serce!
Na uczcie miłości
Usiądziesz jak obcy
Wśród wytwornych gości.

Kwaśne wino i chleb suchy
To twój poczęstunek.
Taka więc zapłata
Za służbę miłości
Przez te wszystkie lata?

Beim Liebesfest wirst
Du, mein Herz, doch schließlich sein!
Arm wirst du dort sitzen,
Fremd den aufgeputzten Gästen.

Und dein Teil wird man dir geben:
Schlechten Wein und karge Kost.
Warum denn hängst du an der Liebe
Mehr als alle Herzen fest?

11

Host mikh farlozn / You Have Left Me / Opuściłaś mnie / Hast mich verlassen /

Lajzer Ajchenrand /

Dayn shvaygn hilt mikh arum vi takhrikhim;
Host mikh farlozn bay toyern fun mitnakht.
Tseyl ikh oys di reges vi fintstere shlikhim,
Biz mayn keyver vet vern mit mir farmakht.

Vemen trogt itst dayn shmeykhl oyf di fligl?
Bist alts geven far mir: di kdushe, dos kind:
Fun alts bistu geven far mir der shpigl –
Velkher odem knit far dayn tayve atsind?

Mayn oyg iz itst nor a farloshene tfile;
Mayn benkshaft ligt gekraytsikt in blut –
Vi in beynertol vet nokhn toyt afile
Oyfshoydern mayn neshome fun dayn heyser glut.

Dayn naket layb ligt in ash fun mayn yugnt;
Mit gehenem-finger hostu getsundn mayn glust.
Emets zitst shive nokh mayn farloyrener tugnt
Un ikh otem nokh di shikres fun dayn brust.

Beys host mikh oyf der tsevigter freyd getrogn
Tsu di vareme reges fun der ershter mitnakht –
Hot damolt shoyn geotemt dos doyresdike klogn
Iber dayn samik-farshvigener, gufiker makht.

Du bist di sheynkeyt fun a kishefdikn kholem,
Vos lesht dem tifn tsar in undz oys;
Du bist oykh vi der toyt, ven er git sholem,
Un lozt undzer hant shoyn mer nit aroys.

Ale dayne in der nakht ongetsundene blikn
Brenen in mayne odern vi mitnakht-vayn;
Eybik, vi an odler oyf di vintike brikn,
Vel ikh dikh zukhn un keynmol nit tsu dir dergeyn.

האָסט מיך פֿאַרלאָזן

לײזער אײכענראַנד

דײַן שווײַגן הילט מיך אַרום ווי תּכריכים;
האָסט מיך פֿאַרלאָזן בײַ טויערן פֿון מיטנאַכט.
צײל איך אויס די רגעס ווי פֿינצטערע שליחים,
ביז מײַן קבֿר וועט ווערן מיט מיר פֿאַרמאַכט.

וועמען טראָגט איצט דײַן שמייכל אויף די פֿליגל?
ביסט אַלץ געווען פֿאַר מיר: די קדושה, דאָס קינד:
פֿון אַלץ ביסטו געווען פֿאַר מיר דער שפּיגל –
וועלכער אדם קניט פֿאַר דײַן תּאווה אַצינד?

מײַן אויג איז איצט נאָר אַ פֿאַרלאָשענע תּפֿילה;
מײַן בענקשאַפֿט ליגט געקרײַציקט אין בלוט –
ווי אין בײנערטאָל וועט נאָכן טויט אַפֿילו
אויפֿשוידערן מײַן נשמה פֿון דײַן הייסער גלוט.

דײַן נאַקעט לײַב ליגט אין אַש פֿון מײַן יוגנט;
מיט גיהנום־פֿינגער האָסטו געצונדן מײַן גלוסט.
עמעץ זיצט שבֿעה נאָך מײַן פֿאַרלוירענער טוגנט
און איך אָטעם נאָך די שיכּרות פֿון דײַן ברוסט.

בעת האָסט מיך אויף דער צעוויגטער פֿרייד געטראָגן
צו די וואַרעמע רגעס פֿון דער ערשטער מיטנאַכט –
האָט דאַמאָלט שוין געאָטעמט דאָס דורותדיקע קלאָגן
איבער דײַן סמיק־פֿאַרשוויגענער, גופֿיקער מאַכט.

דו ביסט די שיינקייט פֿון אַ כּישופֿדיקן חלום,
וואָס לעשט דעם טיפֿן צער אין אונדז אויס;
דו ביסט אויך ווי דער טויט, ווען ער גיט שלום,
און לאָזט אונדזער האַנט שוין מער ניט אַרויס.

אַלע דײַנע אין דער נאַכט אָנגעצונדענע בליקן
ברענען אין מײַנע אָדערן ווי מיטנאַכט־ווײַן;
אייביק, ווי אַן אָדלער אויף די ווינטיקע בריקן,
וועל איך דיך זוכן און קיינמאָל ניט צו דיר דערגיין.

Your silence wraps me up like a shroud;
At the gate of midnight you have left me.
I count eye blinks like sinister heralds
Until my grave is occupied by me.

Who's now carried on the wings of your smile?
You were everything to me: a lover and a child,
Like a crystal mirror you reflected my dreams.
Which Adam now kneels in front of your zeal?

Now my eye is only an extinguished prayer;
And my yearning lies crucified in blood –
Like in a funeral urn after death,
My soul still quivers craving for your love.

Your naked body lies in the ashes of my youth,
With hellish fingers you have kindled my lust.
Someone sits mournful by my faded virtue,
And I still breathe the ecstasy of this night.

When you elated me with swaying joy
Till frantic moments of early midnight -
Already then generation's lament moaned
Over your toxic dumb bodily might.

You're the beauty of a marvelous dream,
Which soothes the burning pain in us;
You're also like death when it brings peace,
And will never loosen its iron grasp.

All your fervent glances in moonlight sheen
Still burn in my veins like midnight wine;
Eternally, like an eagle on bridges of the wind,
I will search around for you and will never find.

Opuściłaś mnie w bramach nocy,
Spowijasz całunem milczenia.
Liczę minuty jak posłów mroku
Zanim przykryje mnie ziemia.

Kogo dziś uskrzydla twój wspaniały uśmiech?
Byłaś dla mnie wszystkim: i dzieckiem, i żoną,
A co najważniejsze - byłaś moim lustrem.
Jaki Adam wielbi dziś namiętność twoją?

Moje oko jest modlitwą zgasłą,
Ma tęsknota do krzyża przybita.
Jak na dnie doliny kości świecą jasno,
Tak ma dusza świeci żarem twoim syta.

Leżysz naga w prochach mej młodości,
Diabelskimi dłońmi żądze rozpaliłaś.
Ktoś dziś jest w żałobie po mojej czystości,
A ja z twoich piersi gorzką rozkosz spijam.

Nawet wówczas, gdy mnie niosła szczęścia łódka
Ku gorącej chwili o północy,
Głos pokoleń szeptał mi do ucha
O trującej ciała twego mocy.

Jesteś dla nas pięknym snem wśród mroków,
Snem, co ból najgłębszy uśpi.
Jesteś śmiercią przynoszącą spokój,
Która z rąk nas nie wypuści.

Każde z twych ognistych spojrzeń
Płonie niczym nocne wino w żyłach.
Wiem, że nigdy do ciebie nie dotrę,
Ale zawsze będę ciebie poszukiwał.

Dein Schweigen umhüllt mich wie ein Totenhemd;
Hast mich verlassen bei den Toren der Mitternacht.
Ich zähle die Momente wie finstere Boten,
Bis sich das Grab über mir schließt.

Wen trägt jetzt dein Lächeln auf den Flügeln?
Bist alles gewesen für mich: die Heiligkeit, das Kind:
Von Allem bist du für mich der Spiegel gewesen –
Welcher Mensch kniet jetzt vor deiner Wollust?

Mein Auge ist nur mehr ein verloschenes Gebet;
Meine Sehnsucht liegt gekreuzigt in Blut –
Wie im Knochental wird sogar nach dem Tod
Meine Seele aufschaudern von deiner heißen Glut.

Dein nackter Leib liegt in der Asche meiner Jugend;
Mit Höllen-Fingern hast du meine Lust entzündet.
Jemand hält Totenwacht um meine verlorene Tugend,
Und ich atme noch die Trunkenheit von deiner Brust.

Während du mich auf wiegender Freude getragen hast
Zu den warmen Augenblicken der ersten Mitternacht –
Hat damals schon geatmet das uralte Klagen
Über deine giftig-verschwiegene, fleischige Macht.

Du bist die Schönheit eines Zaubertraums,
Der den tiefen Schmerz in uns auslöscht;
Du bist auch wie der Tod, wenn er den Friedensgruß entbietet –
Und unsere Hand nicht mehr loslässt.

Alle deine in der Nacht aufflammenden Blicke
Brennen in meinen Adern wie Mitternachts-Wein;
Ewig wie ein Adler auf den windigen Brücken,
Werde ich dich suchen und dich niemals erreichen.

12

Bahalt mikh in a blat / Hide Me in a Leaf / Ukryj mnie w liściu / Verbirg mich in einem Blatt /

Kadia Molodowsky /

יב באַהאַלט מיך אין אַ בלאַט

קאַדיע מאָלאָדאָווסקי

Bahalt mikh in a blat,
Bahalt mikh in a shteyn,
Zeyer zikhere ru ikh bin zey mekane.
Bahalt mikh, got,
In dayn shuts un baheltenish
Un tsam mikh arum mit dayne tsamen.

Heyb mikh aroys fun der shtoybikeyt.
Der shtoyb makht mikh groyen.
Nem mikh arum mit dayn eybikeyt
Vi a blat un a shteyn –
Dernerte mit toyen.

Makh a veg mir fun shtendikeyt,
Mayn harts iz farshotnt.
Zalb mikh op mit dayn blendikeyt
Vos ikh fil in mayn otem.

Vash op dem tsiter fun mir.
Vash op dem tsveyfl.
Di nekht zaynen fargeyikeyt
Un di teg zaynen veyful.

Mayn vort farlirt di shtim
In dem kholel dem harbn.
Shik dayn hilf, elohim,
Az mayn koyl zol nisht shtarbn.
Vayl ikh fal,
Vayl ikh fal
In dem kholel dem harbn.

Un fargib mir di tfile,
Aza tsebrokhene
Vi mit baytshn geshlogn.
Men shlogt mikh un mayn tfile,
Undz beydn tsuzamen.
Tsam mikh arum mit dayn shtralikeyt
Un zay du – mayne tsamen.

באַהאַלט מיך אין אַ בלאַט,
באַהאַלט מיך אין אַ שטיין,
זייער זיכערע רו איך בין זיי מקנא.
באַהאַלט מיך, גאָט,
אין דיַין שוץ און באַהעלטעניש

און צאַם מיך אַרום מיט דיַינע צאַמען.
הייב מיך אַרויס פֿון דער שטויביקייט.
דער שטויב מאַכט מיך גרויען.
נעם מיך אַרום מיט דיַין אייביקייט
ווי אַ בלאַט און אַ שטיין –
דערנערטע מיט טויען.

מאַך אַ וועג מיר פֿון שטענדיקייט,
מיַין האַרץ איז פֿאַרשאָטנט.
זאַלב מיך אָפּ מיט דיַין בלענדיקייט
וואָס איך פֿיל אין מיַין אָטעם.

וואַש אָפּ דעם ציטער פֿון מיר.
וואַש אָפּ דעם צווייפֿל.
די נעכט זיַינען פֿאַרגייאיקייט
און די טעג זיַינען ווייפֿול.

מיַין וואָרט פֿאַרלירט די שטים
אין דעם חלל דעם האַרבן.
שיק דיַין הילף, אלהים,
אַז מיַין קול זאָל נישט שטאַרבן.
וויַיל איך פֿאַל,
וויַיל איך פֿאַל
אין דעם חלל דעם האַרבן.

און פֿאַרגיב מיר די תּפֿילה
אַזאַ צעבראָכענע
ווי מיט בייַטשן געשלאָגן.
מען שלאָגט מיך און מיַין תּפֿילה,
אונדז ביידן צוזאַמען.
צאַם מיך אַרום מיט דיַין שטראַליקייט
און זיַי דו – מיַינע צאַמען.

Hide me in a leaf,
Hide me in a stone,
I envy their secure peace.
God, hold me
Under your shield,
And build a fence around me.

Dig me out of dust,
Which makes me gray.
May your eternity embrace me
Like a leaf and a stone,
Savoring dew with relish.

Let me always walk your ways,
My heart stifles in the shade.
Let your light, like balm,
Fill my breath.

Wash the shiver off my back.
Wash the doubt.
Nights mean passing away
And days are full of pain.

My voice loses strength
In bitter emptiness.
God, I beg your help
To save my voice from death.
Because I fall,
Because I fall
Into bitter void.

And forgive me this prayer,
Somewhat cracked
As if beaten by whips.
They beat me and my prayer,
Both of us - so harshly.
Surround me with your radiance
And be my fence.

Ukryj mnie w liściu,
Ukryj w kamieniu,
Łaknę ich spokoju codziennego.
Ukryj mnie w swym schronie,
Umieść w swej kryjówce, Boże,
Zamknij w kole muru obronnego.

Zmyj z mojego ciała
Proch i pyły szare.
Obmyj swym istnieniem,
Jak obmywasz rosą
Liście i kamienie.

Otwórz mi swą bramę,
Choć me serce zgasło.
Czuję na języku
Balsam Twego blasku.

Ulecz z zimnych dreszczy.
Oczyść ze zwątpienia.
Noc to przemijanie,
Dzień to czas cierpienia.

Mój głos traci siłę
W tej gorzkiej otchłani.
Wesprzyj mnie, mój Boże,
By całkiem nie zamilkł.
Ponieważ upadam,
Ponieważ upadam
W głąb gorzkiej otchłani.

Wybacz mi modlitwę
Szorstką, urywaną,
Jak biczem smaganą.
Mnie i me modlitwy
Bicz cierpienia ćwiczy.
Wpisz mnie w jasny okrąg światła Twego
Otocz zwartym kołem muru obronnego.

Verbirg mich in einem Blatt,
Verbirg mich in einem Stein;
Ich beneide sie um ihre sichere Ruhe.
Verbirg mich, Gott,
In deinem Schutz und Versteck
Und umzäune mich mit deinen Zäunen.

Hebe mich aus der Verstaubtheit.
Der Staub lässt mich ergrauen.
Umfasse mich mit deiner Ewigkeit
Wie ein Blatt und ein Stein –
Genährt vom Tau.

Bereite mir einen Weg der Ständigkeit,
Mein Herz ist umschattet.
Salbe mich mit deinem Glanz,
Den ich in meinem Atem spüre.

Wasche das Zittern ab von mir,
Wasche ab den Zweifel.
Die Nächte sind Vergänglichkeit
Und die Tage sind von Schmerz erfüllt.

Mein Wort verliert die Stimme
In dem rauen Weltenraum.
Schicke deine Hilfe, Elohim,
Auf dass meine Stimme nicht stirbt.
Denn ich falle,
Denn ich falle
In den Weltenraum, den rauen.

Und vergib mir das Gebet,
Das so zerbrochene,
Wie mit Peitschen geschlagene.
Man schlägt mich und mein Gebet,
Uns beide zusammen.
Umzäune mich mit deiner Strahlenpracht,
Und sei du – meine Umzäunung

13 יג Got hot farbahaltn zayn ponem / God Covered His Face / Bóg zasłonił swoją twarz / Gott hat sein Gesicht verborgen / גאָט האָט פֿאַרבאַהאַלטן זײַן פּנים

Rajzel Zychlinsky / רײַזל זשיכלינסקי

Ale vegn hobn gefirt tsum toyt,
Ale vegn.
Ale vintn hobn geotemt mit farrat,
Ale vintn.
Oyf ale shveln hobn gebilt beyze hint,
Oyf ale shveln.
Ale vasern hobn undz oysgelakht,
Ale vasern.
Ale nekht zaynen fet gevorn fun undzer shrek,
Ale nekht.
Un di himlen zaynen geven naket un leydik,
Ale himlen.
Got hot farbahaltn zayn ponem.

אַלע וועגן האָבן געפֿירט צום טויט,
אַלע וועגן.
אַלע ווינטן האָבן געאָטעמט מיט פֿאַרראַט,
אַלע ווינטן.
אויף אַלע שוועלן האָבן געבילט בייזע הינט,
אויף אַלע שוועלן.
אַלע וואַסערן האָבן אונדז אויסגעלאַכט,
אַלע וואַסערן.
אַלע נעכט זײַנען פֿעט געוואָרן פֿון אונדזער שרעק,
אַלע נעכט.
און די הימלען זײַנען געווען נאַקעט און ליידיק,
אַלע הימלען.
גאָט האָט פֿאַרבאַהאַלטן זײַן פּנים.

All the ways led to death,
All the ways.
All the winds breathed treachery,
All the winds.
Savage dogs bayed on all thresholds,
On all thresholds.
All the waters laughed at us,
All the waters.
All the nights became stuffed with our fright,
All the nights.
And the heavens became bare and empty.
All the heavens.
God covered his face.

Wszystkie drogi prowadziły w śmierć,
Wszystkie drogi.
Wszystkie wiatry niosły z sobą odór zdrady,
Wszystkie wiatry.
Na wszystkich progach wściekle ujadały psy,
Na wszystkich progach.
Wszystkie wody ciemną tonią drwiły z nas,
Wszystkie wody
Wszystkie noce tuczyły się naszym strachem,
Wszystkie noce.
A niebiosa stały się pustynią nagą,
Wszystkie niebiosa.
Bóg zasłonił swoją twarz.

Alle Wege führten zum Tod,
Alle Wege.
Alle Winde atmeten Verrat,
Alle Winde.
Auf allen Schwellen bellten wütende Hunde,
Auf allen Schwellen.
Alle Gewässer haben uns ausgelacht,
Alle Gewässer.
Alle Nächte wurden fett von unserem Schrecken,
Alle Nächte.
Und die Himmel waren nackt und leer,
Alle Himmel.
Gott hat sein Gesicht verborgen.

14

Undzer gloybn / Our Faith / Nasza wiara / Unser Glaube /

Abraham Sutzkever /

Undzer gloybn iz a sheyme durkhgebloyt fun altkeyt
Vu antblite psukim firn shlakhtn mitn sheker.
Vu an oysgeribn vort iz makhtiker antpleker.
Brunemdike tunklenish – eyn-sofike tseshtraltkeyt.

Undzer gvure iz a toyb in nest fun a poroykhes.
Kh'hob ir nokhgeflatert iber toyter shtot un shtetl
Un gezen: in piskele dos lebedike bletl
Nemt bafrilingn tsurik di opgebrente koykhes.

Undzer benkshaft iz a hayfl proste erd, fun vanen
S'himlt a tanakhn-boym baringlt mit midboryes.
Un lehakhes ale umglik-zikhere teoryes –
Tsien zikh ahin tsu karavanen, karavanen.

אונדזער גלויבן

אַבֿרהם סוצקעווער

אונדזער גלויבן איז אַ שײמע דורכגעבלויט פֿון אַלטקייט
ווּ אַנטבליטע פּסוקים פֿירן שלאַכטן מיטן שקר.
ווּ אַן אויסגעריבן וואָרט איז מאַכטיקער אַנטפּלעקער.
ברונעמדיקע טונקלעניש – אין־סופֿיקע צעשטראַלטקייט.

אונדזער גבֿורה איז אַ טויב אין נעסט פֿון אַ פּרוכת.
כ'האָב איר נאָכגעפֿלאַטערט איבער טויטער שטאָט און שטעטל
און געזען: אין פּיסקעלע דאָס לעבעדיקע בלעטל
נעמט באַפֿרילינגן צוריק די אָפּגעברענטע כּוחות.

אונדזער בענקשאַפֿט איז אַ הײַפֿל פּראָסטע ערד, פֿון וואַנען
ס'הימלט אַ תּנכן־בוים באַרינגלט מיט מידבריות.
און להכעיס אַלע אומגליק־זיכערע טעאָריעס –
ציִען זיך אַהין צו קאַראַוואַנען, קאַראַוואַנען.

Our faith is a page torn from a yellowish Holy Book
Where full-blown Bible verses wage battles against lies.
Where a worn-out word is an imperious ruler,
And the black bottom of the well – unending sunlight.

Our might is like a dove entangled in a parochet.
I followed it in its flight over dead towns and villages,
And I saw a living green leaf in its beak,
Heralding the coming spring of burnt-out strength.

Our yearning is a handful of plain earth, from which
Our bible, like a tree rose, amidst an arid desert.
And against all unquestionable tenets -
Caravans keep drawing to quench thirst here.

Nasza wiara jest jak z ksiąg pożółkłych oderwane strony,
Gdzie bezsilne wersy z kłamstwem toczą wojny.
Tutaj gminne słowo władcą jest dostojnym,
A mrok na dnie studni to blask nieskończony.

Nasza moc to gołąb w parochet wplątany.
Lecieliśmy razem nad umarłym globem,
On zielony listek trzymał w swoim dziobie,
Zwiastujący wiosnę siłom wyczerpanym.

Zwykła gartska ziemi jest tęsknotą naszą,
Z niej wyrosła Biblia na środku pustyni.
I na przekór wróżbom mędrców nieomylnych
Karawany nadal tu pragnienie gaszą.

Unser Glaube ist ein aus einem heiligen Buch gerissenes Blatt,
durch und durch vor Alter blau,
Wo erblühte Bibelverse Schlachten mit der Lüge führen.
Wo ein herausgeschabtes Wort ein mächtiger Entdecker ist.
Brunnenhafte Dunkelheit – unendlichkeitserfüllendes Strahlen.

Unsere Stärke ist eine Taube im Nest eines Thoraschreinvorhanges.
Ich flatterte ihr nach über tote Städte und Städtchen hin
Und sah: Im Schnäbelchen beginnt das lebende Blättchen
Wieder die niedergebrannten Kräfte zu befrühlingen.

Unsere Sehnsucht ist ein Haufen einfache Erde, aus der
Ein Thanach-Baum in den Himmel strebt, von Wüsten umringelt.
Und allen unglücksicheren Theorien zum Trotz
Ziehen Karawanen dorthin, Karawanen.

15 Zol di harfe got loybn / Praise the Lord / Grajmy Panu / Möge die Harfe Gott loben /

Agnieszka Osiecka; Yiddish: Edward Kisler /

ט״ו זאָל די האַרפֿע גאָט לויבן

אַגניעשקאַ אָסיעצקאַ

A dank dir, mayn got, far der velt,
A dank dir, mayn got, far vilder khayes kol,
A dank dir blien blum un feld,
Kumt oyf a mentsh tsum lebn yedes mol.

Zol di harfe got loybn,
Zol di tsitre im shpiln,
Zayne nisim hanisim,
Loybt mit lider un tents im.

Lomir shpiln in himlen,
Lomir loybn in toln,
Mit zayn likht oyfn ponim
Kumt men min ha shomayim.

Oy, yoy, s'iz fun freyd a trer, oy, yoy,
Ay, yay, a dank far dem may, ay, yay.

Du, vos bashiremst oreme hayzlekh fun shnekn,
Di shtoltse berg fun tsvey amerikes.
Du, vos forshst geheyme vegn fun foyglen
Un undzer yomer, geshrey un ziftsn.
A dank far di geshenkte tsayt,
A dank dir, vos du shitst undz fun der vayt.

אַ דאַנק דיר, מײַן גאָט, פֿאַר דער וועלט,
אַ דאַנק דיר, מײַן גאָט, פֿאַר ווילדער חיות קול,
אַ דאַנק דיר בליען בלום און פֿעלד,
קומט אויף אַ מענטש צום לעבן יעדעס מאָל.

זאָל די האַרפֿע גאָט לויבן,
זאָל די ציטרע אים שפּילן,
זײַנע נסים הנסים,
לויבט מיט לידער און טענץ אים.

לאָמיר שפּילן אין הימלען,
לאָמיר לויבן אין טאָלן,
מיט זײַן ליכט אויפֿן פּנים
קומט מען מן השמים.

אוי, יוי, ס'איז פֿון פֿרייד אַ טרער, אוי, יוי,
אײַ, יײַ, אַ דאַנק פֿאַר דעם מײַ, אײַ, יײַ.

דו, וואָס באַשירעמסט אָרעמע הײַזלעך פֿון שנעקן,
די שטאָלצע בערג פֿון צוויי אַמעריקעס.
דו, וואָס פֿאָרשט געהיימע וועגן פֿון פֿויגלען
און אונדזער יאָמער, געשריי און זיפֿצן.
אַ דאַנק פֿאַר די געשענקטע צײַט,
אַ דאַנק דיר, וואָס דו שיצט אונדז פֿון דער ווײַט.

Thank You Lord for this world,
Thank You for the wild animals' chant,
Thanks to You gardens are in blossom,
A man is born, a nestling and a lion.

Let's play the harp to Our Lord,
Let's play Our Lord the zither;
Let's praise in our dance and song
These fantastic miracles.

Let's play Our Lord high up there,
Let's play Our Lord in ravines,
With His light on their hair,
Everyone's life begins.

Oh, oh, it's a sob of joy.
Ah, ah, thanksgiving for Maytime.

You, who protect the poor snails' shells,
And the high mountains of both Americas,
You, who follow secret routes of birds,
And our moans and whispers and cries -
Thank You for giving us time,
Thank You for hearing and watching us.

Dzięki Ci, Panie, za ten świat,
Dzięki Ci, Panie, za dzikich zwierząt śpiew,
Za Twoja sprawą kwitnie kwiat
I rodzi się człowiek, pisklę i lew.

Grajmy Panu na harfie,
Grajmy Panu na cytrze,
Chwalmy śpiewem i tańcem
Cuda te fantastyczne...

Grajmy Panu w niebiosach,
Grajmy Panu w dolinach,
Z Jego światłem we włosach
Każdy życie zaczyna.

Och, och, to radości szloch,
Ajaj – dziękczynienia maj.

Ty, który chronisz domki ślimaków
I wielkie góry obu Ameryk,
Ty, który śledzisz tajne drogi ptaków
I jęki nasze, krzyki i szmery,
Dzięki Ci, że dałeś nam czas,
Dzięki, że słyszysz i oglądasz nas.

Ein Dank dir, mein Gott, für die Welt,
Ein Dank dir, mein Gott, für die Stimme wilder Tiere.
Dank dir blühen Blumen und Feld
Und erwacht wieder ein Mensch zum Leben.

Möge die Harfe Gott loben,
Möge die Zither ihm spielen,
Seine großen Wunder
Lobt mit Liedern und Tänzen.

Lasst uns in den Himmeln spielen,
Lasst uns in den Tälern lobpreisen,
Mit seinem Licht auf dem Antlitz
Steigen wir vom Himmel herab.

Oj-joj, man weint vor Freude, oj-joj,
Aj-jaj, danke für den Mai, aj-jaj.

Du, der du die armen Häuser der Schnecken beschützt,
Die stolzen Berge der beiden Amerikas;
Du, der du die geheimen Wege der Vögel kennst
Und unser Klagen, Geschrei und Seufzen –
Danke für die geschenkte Zeit,
Einen Dank dir, dass du uns aus der Ferne beschützt.

16

Aheym / Back Home / Z powrotem do domu / Nach Haus ′ / Moyshe-Leyb Halpern /

Iz mir shver azoy tsu lebn,
Vel ikh geyn tsurik aheym.
Un zikh oyfshteln a shtibl
Bloyz fun breter un fun leym.

Un zikh toyvlen geyn dort vel ikh
Farn davnen, ale tog
Un in miskher, vi mayn zeyde,
Vel ikh hitn mos un vog.

Mit dem oreman oykh vel ikh
Altsding teyln, vos ikh hob
Un derbay oykh vel ikh trakhtn:
Nishtik iz dem mentshns gob.

Un tsu khtsos vel ikh oyfshteyn,
Bay dem ershtn krey fun hon,
Un fargebn vel ikh yedn
Ver es hot mir shlekhts geton.

Gut zayn vel ikh tsu mayn soyne
Vi a tate tsu zayn kind –
Efsher vet dos mayn neshome
Laytern fun shlekhts un zind.

Efsher vet durkh dem der fridn
Kumen iber mir aleyn
Un mayn zeyde oykh vet ruen
Unter zayn matseyve-shteyn.

ט״ז

אַהיים
משה לייב האַלפּערן

איז מיר שווער אַזוי צו לעבן,
וועל איך גיין צוריק אַהיים.
און זיך אויפֿשטעלן אַ שטיבל
בלויז פֿון ברעטער און פֿון ליים.

און זיך טובֿלען גיין דאָרט וועל איך
פֿאַרן דאַוונען, אַלע טאָג
און אין מיסחר, ווי מײַן זיידע,
וועל איך היטן מאָס און וואָג.

מיט דעם אָרעמאַן אויך וועל איך
אַלצדינג טיילן, וואָס איך האָב
און דערבײַ אויך וועל איך טראַכטן:
נישטיק איז דעם מענטשנס גאָב.

און צו חצות וועל איך אויפֿשטיין,
בײַ דעם ערשטן קריי פֿון האָן,
און פֿאַרגעבן וועל איך יעדן
ווער עס האָט מיר שלעכטס געטאָן.

גוט זײַן וועל איך צו מײַן שׂונא
ווי אַ טאַטע צו זײַן קינד –
אפֿשר וועט דאָס מײַן נשמה
לײַטערן פֿון שלעכטס און זינד.

אפֿשר וועט דורך דעם דער פֿרידן
קומען איבער מיר אַליין
און מײַן זיידע אויך וועט רוען
אונטער זײַן מצבֿה־שטיין.

It's so hard to live like that,
I do want to go back home:
I'll put up a tiny shed
Made of timber and clay.

And I'll wash myself there
Before prayers, every day,
And in trade, like my granddad,
I'll stick to measures and weights.

I will also gladly share
With the poor all I possess,
And at the same time I will think:
What a man has means nothing.

And I'll rise for the midnight prayer
When I've heard the first rooster,
And I'll forgive everyone
Who's viciously done me harm.

I'll be kind to my enemies
Just like a father to his kids –
Perhaps in this way my soul
Will be purged of sins and wrong.

Perhaps, through all this, peace
Shall finally come to me,
And my grandpa will repose
In calm under his tombstone.

Nie mogę już żyć tak dłużej,
Chcę iść z powrotem do domu
I skromną chatkę postawić
Z gliny i desek klonu.

I będę się tam obmywać
Do modlitw każdego dnia,
A w handlu tak jak mój dziadek
Przestrzegać miar oraz wag.

Z biednymi się też podzielę
Tym wszystkim, co do mnie należy,
Rozdając rzeczy, zrozumiem,
Że na nich mi już nie zależy.

Wstanę do nocnej modlitwy
Wraz z pierwszym pianiem koguta,
Me serce wybaczy każdemu,
Kto skrzywdził mnie lub oszukał.

Dla wrogów dobry się stanę
Jak ojciec dla swoich dzieci -
W ten sposób duszę oczyszczę
Z grzechów niczym ze śmieci.

I wówczas być może pokój
Przyjdzie też do mnie samego
I spłynie pod kamień macewy
Na mego dziadka zmarłego.

So zu leben ist mir schwer,
Werde ich wieder nach Hause zurückgehen
Und mir eine Hütte errichten –
Bloß aus Brettern und aus Lehm.

Und ein Tauchbad nehmen werde ich dort
Jeden Tag vor dem Beten.
Und im Handel werde ich wie mein Großvater
Genau auf Maß und Gewicht acht geben.

Auch werde ich mit dem Armen
Alles teilen, was ich habe,
Und dabei werde ich auch denken:
Wie nichtig ist des Menschen Gabe.

Und zum Mitternachtsgebet werde ich mich erheben,
Beim ersten Hahnenschrei,
Und jedem werde ich vergeben,
Der mir Böses getan hat.

Gut sein werde ich zu meinem Feind
Wie ein Vater zu seinem Kind –
Vielleicht wird das meine Seele
Vom Bösen und von Sünde läutern.

Vielleicht wird dadurch der Friede
Über mich selbst kommen
Und auch mein Großvater Ruhe finden
Unter seinem Grabstein.